

'Kiraz üretimine artan ilgi'

Автор(и): проф. д-р Аргир Живондов, Институт по овощарство в Пловдив; ас. Сашка Савчовска, Институт по овощарство в Пловдив; гл. ас. д-р Светослав Малчев, Институт по овощарство в Пловдив; гл. експерт Светла Пандова

Дата: 26.05.2022 **Брой:** 5/2022

Kiraz, ılıman iklim kuşağındaki ülkelerde yapıyı belirleyen önde gelen meyve türlerinden biridir ve Avrupa damak tadına uygun, pazarda görülen ilk meyveler arasında yer alır. Agrostatisik verilerine göre, 2002'den 2014'e kadar olan dönemde Bulgaristan'da yılda ortalama 22.380 ton kiraz üretilmekte olup, bu ülkedeki toplam meyve üretiminin %16,21'ini temsil etmektedir. Günümüzde kiraz bahçeleri, meyve bitkileri ekili toplam alanın %22'sini, kiraz üretimi ise %18'ini

oluşturmaktadır. 2021 yılında hasat edilen meyve alanının en büyük payını %24 ile kiraz almaktadır, bunu %21 ile erik ve mirabeller izlemektedir. Kiraz meyveleri, tadı, besleyici ve teknolojik nitelikleri ve diğer meyve türlerinden önce gelen erken olgunlaşma dönemi nedeniyle oldukça değerlidir. Mahsulün birçok çiftçi, Bulgar

çiftçileri de dahil olmak üzere, için ekonomik önemi, üretimin yaz başında garanti altına alınmış pazarlanması ve yüksek verimliliğe sahip çeşitlerin mevcudiyeti ile belirlenir.

Son 15 yılda, çeşitli Avrupa programları kapsamında tarım üreticilerine sunulan destek olanaklarının teşvikiyle, ülkede yeni kiraz bahçeleri kurmaya yönelik artan bir ilgi gözlemlenmiştir.

Bununla birlikte, Avrupa tarımındaki çevre dostu uygulamalara yönelik son eğilimler, iklim değişikliğinden kaynaklanan tehditler ve meyve kalitesi konusunda artan tüketici talepleri, kiraz sektörüne yönelik zorluklar oluşturmaktadır. Bulgar kiraz yetiştiricilerinin rekabetçi olabilmesi için, iyi taşınabilirliğe ve mükemmel dış görünüm ile tat niteliklerine sahip taze meyve tedariki için daha uzun bir sezonu kapsayan geniş bir çeşit yelpazesine sahip olmaları gerekmektedir. Biyotik ve abiyotik stres faktörlerine dayanıklı, ülkenin iklim ve toprak koşullarına adapte olmuş ve piyasa odaklı ekonominin gerekliliklerini karşılayan, böylece Bulgar meyveciliğinin rekabet gücünün yeniden tesis edilmesini sağlayacak yeni, umut vadeden modern çeşit ve anaçların geliştirilmesi ve tanıtılmasına ihtiyaç vardır.

Bu sorunların bir kısmını ele almak için, Plovdiv'deki Meyvecilik Enstitüsü'nde 1987 yılında başlatılan bir kiraz ıslah programının ana hedefleri, piyasa eğilimleri ve değişen tüketici tercipleri doğrultusunda çeşit çeşitliliğinin sürekli yenilenmesi ve zenginleştirilmesidir. 30 yılı aşkın bir sürede zengin bir birinci nesil melez fonu ve hatırı sayılır bir ikinci nesil fon oluşturulmuştur.

Ortalama FAOSTAT verilerine göre (2013), son beş yılda kiraz mahsulü dünyadaki toplam meyve üretiminin yaklaşık %2'sini oluşturmuştur. Bu, onu çilek ve kayısıdan sonra yedinci sıraya yerleştirmektedir.

Nispeten küçük pazar paylarına rağmen, kiraz meyveleri, kıtaya özgü pazardaki ilk taze meyveler arasında yer aldıkları için Avrupa'daki tüketiciler tarafından tercih edilmektedir. 2001-2010 dönemi için olduğu gibi bugün de başlıca üreticiler, yıllık üretimlerini sürekli artıran Türkiye, ABD ve İran'dır.

Avrupa Birliği'ndeki üretim nispeten istikrarlıdır – önde gelen üretici ülkeler olarak İtalya, İspanya, Rusya, Romanya, Ukrayna ve Fransa öne çıkmaktadır.

Türkiye, ABD ve Şili'nin üretiminin büyük bir kısmı Rusya, Almanya, Kanada, Avusturya ve Birleşik Krallık'a ihraç edilmektedir. İlginç bir şekilde, Avusturya'daki kiraz ithalatı ve ihracatı neredeyse eşittir, bu da üretim ve yıl boyu pazar arzında iyi bir denge olduğunu göstermektedir.

Son on yılda, kiraz üretiminin fiyatı yıllar içinde önemli dalgalanmalar olmaksızın kademeli olarak artmıştır. En cazip fiyatlar Japonya, Norveç, Avustralya, Yeni Zelanda ve Çin'dedir.

Bulgaristan'da Üretim ve Sorunlar

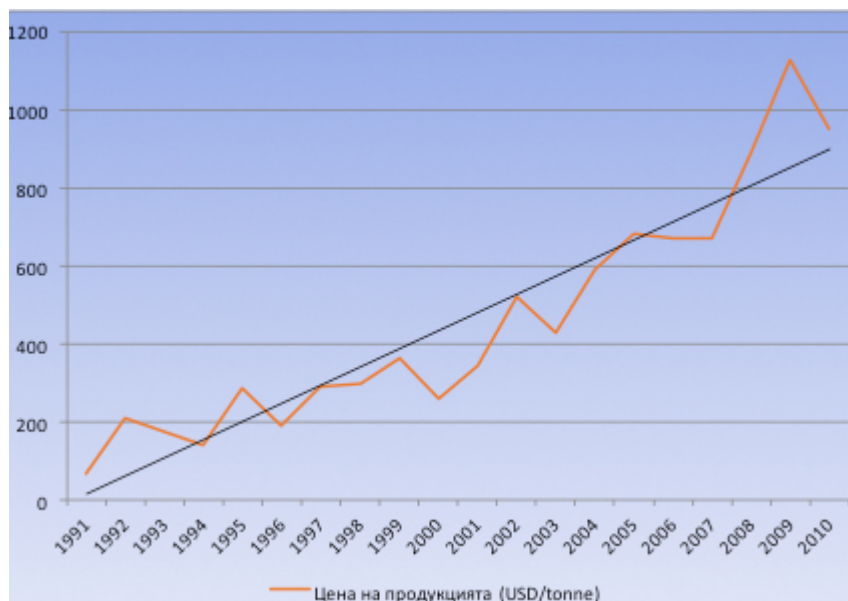
1961-2011 dönemi için Bulgaristan'daki kiraz üretimine ilişkin veriler, ekili alanlarda sürekli bir artış olduğunu, 1981 ile 2000 yılları arasında ise yeni bahçe kurulumunda bir durgunluk gözlemlendiğini göstermektedir.

Çeşitli programlar kapsamında çiftçilere destek için umut verici fırsatlar ortaya çıktıktan sonra, 2000 yılından sonra yeni bahçe kurma eğilimi keskin bir şekilde artmıştır.

Kiraz ekim alanındaki artışa rağmen, üretim miktarı yıllar içinde sabit kalmış, hatta son on yılda hafif bir düşüş görülmüştür.

Ne yazık ki, Bulgaristan'daki kiraz üretiminde oldukça endişe verici bir eğilim gözlemlenmektedir. 1961'den 2011'e kadar olan dönemde, birim alan başına verimde sürekli bir düşüş yaşanmış, bu durum kısmen ancak kiraz ekili alanın artışıyla telafi edilebilmiştir. Bu kesinlikle uygun bir strateji ve iyi tarım uygulamalarının eksikliğinin bir göstergesidir. Bu eğilimin altında yatan başlıca sorunlar nelerdir?

- Bahçeler hala sulanmayan koşullarda, kuvvetli çöğür anaçları üzerinde kurulmaktadır, bu da uzun boylu ağaçlar, geniş taçlar, geniş dikim mesafeleri ve yüksek oranda el emeği gereksinimi ile sonuçlanan yaygın tip plantasyonlara yol açmaktadır.
- Yeni plantasyonlar için, çoğu durumda yetersiz meyve büyüklüğü ve kalitesine sahip veya ana kiraz olgunlaşma döneminde, fiyatın daha düşük ve rekabetin daha güçlü olduğu zamanda olgunlaşan çeşitler kullanılmaktadır.
- Ülkedeki çeşit kompozisyonunun yenilenmesi, çoğunlukla komşu ülkelerden dikim materyali ithalatı yoluyla gerçekleştirilmektedir. Bu dikim materyali genellikle şüpheli kalite ve çeşit özgünlüğüne sahiptir.

1991'den 2010'a kadar olan dönem için Bulgaristan'da kiraz üretiminin fiyatı (FAOSTAT, 2013)

Komşu ülkelerimiz Türkiye ve Yunanistan'dan gelen güçlü rekabete rağmen (ki bu ülkelerde olgunlaşma dönemi Bulgaristan'a kıyasla daha erken başlar), sürekli artan fiyat, garanti altına alınmış pazar ve üretimin yıl içinde erken pazarlanması göz önünde bulundurulduğunda, kiraz hala çok cazip bir mahsul olmaya devam etmektedir.

Bulgar üreticilerinin rekabet gücünü artırmak için, çağdaş tüketici eğilimlerine uygun meyve kalitesini karşılayan, yetiştirme alanına iyi adapte olmuş, farklı ve uzatılmış olgunlaşma dönemlerine sahip ve biyotik ve abiyotik stres faktörlerine dayanıklı yeni çeşitlerin ıslah edilmesi ve tanıtılması gerekmektedir.